

کاربرد نظریه رفتار گرایی در برنامه درسی و آموزشی

پدیدآورنده (ها) : آسا، کیوان

علوم اجتماعی :: پژوهش های علوم انسانی :: بهمن 1392، سال پنجم- شماره 29

از 1 تا 8

آدرس ثابت : <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1025216>

دانلود شده توسط : علی اقبالی

تاریخ دانلود : 06/02/1399

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه [فوائین و مقررات](#) استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

پایگاه مجلات تخصصی نور

www.noormags.ir

کاربرد نظریه رفتارگرایی در برنامه درسی و آموزشی

کیوان آسا^۱

چکیده:

عنوان مقاله حاضر کاربرد نظریه رفتارگرایی در برنامه درسی و آموزش است. در ابتدای این مقاله تاریخچه مختصری را از مکتب رفتارگرایی اشاره شده است در ادامه مقاله به بررسی نظر بعضی از متفکران جریان رفتارگرایی مانند اسکینر می پردازیم و توضیحی از کاربرد نظریه رفتارگرایی در آموزش و پرورش می دهیم و در پایان مقاله نیز اصولی را که می توان در برنامه درسی به شیوه رفتاری ارائه کرد بیان میکنیم.

کلید واژه: رفتار گرایی، هدف، ارزشیابی، بازخورد، روش های آموزش، یادگیرنده، محیط یادگیری

۱. کارشناسی ارشد تکنولوژی آموزشی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۰۵/۱۸ تاریخ تایید: ۱۳۹۲/۰۸/۱۹

مقدمه:

رفتارگرایی نظریه ای است که بر یادگیری حیوان و انسان براساس رفتارهای قابل مشاهده تأکید می ورزد. یادگیری چیزی جز کسب رفتار جدید نیست و شرطی شدن به منزله فرآیند کلی رفتار قلمداد می شود. دیدگاه رفتاری در طی چند دهه گذشته در آموزش و پرورش نفوذ بسیار داشته و از طریق نهضتی موسوم به قابلیت مدار با تأکید بر هدف های رفتاری آزمون های مبتنی بر معیار و شیوه های یادگیری در حد تسلط حداقل قابلیت های ضروری برای فراغت از تحصیل را تحت تاثیر قرار داده است.

مهمترین دیدگاه رفتارگرایی که به آن بسیار توجه شده و همواره از آن یاد می شود اینکه یادگیری برای همه کس امکان پذیر است اگر چه میزان یادگیری در افراد متفاوت است اما می توان این تفاوت ها را با برنامه ریزی صحیح جبران کرد.

توجه به هدف های رفتاری، تشویق، بازخورد، ارزشیابی و... از ویژگی های دیدگاه رفتاری است. از برجسته ترین متفکران این دیدگاه می توان به ایوان پاولف اسکینر و ادوارد ثرندایک نام برد.

اصول حاکم بر رفتارگرایی:

اسکینر به عنوان یکی از مطرح ترین روانشناسان رفتار گرا سهم بسیار مهمی در توسعه نظریه رفتار گرا داشت. وی تأکید داشت که نباید رشد را به تصادف واگذار کرد تا در نتیجه مجبور باشیم هر آنچه را که پیش می آید بپذیریم ما باید محیط را کنترل کنیم عوامل مزاحم را حذف کنیم.

و به عواملی که به روند رشد کمک می کند یاری برسانیم وی در سال ۱۹۶۸ کتاب فن آوری تدریس را منتشر کرد. او در این کتاب چنین اظهار می دارد. پیشرفت های اخیر در شرایطی که موجب کنترل رفتار در قلمرو و یادگیری شود از دو نوع عمده تشکیل شده اند. نخست قانون تأثیر است که به ما اجازه می دهد رفتار یک موجود زنده را تقریباً به دلخواه خود شکل دهیم دومین پیشرفت هم به ما اجازه می دهد که رفتار با ثبات یا قوت خاصی را برای مدتی طولانی حفظ کنیم. در نتیجه اسکینر با اشاره به تکنولوژی رفتار سعی

کاربرد نظریه رفتارگرایی در برنامه درسی و آموزشی ۳

می کند به کنترل محیط و حذف عوامل مزاحم و یا قرار دادن عوامل مناسب و مفید به رفتار مطلوب دست یابد چرا که به باروری بزرگسالان وظیفه دارند که کودکان را در یادگیری هدایت کنند.

در همین راستا وی بر چهار مسئله در فرآیند یاد دهی و یاد گیری تاکید می کند.

(۱) مشخص کردن موضوع آموزش، معلم و برنامه ریز باید بدانند که چه چیزی را می خواهد آموزش دهد. موضوع آموزشی شامل هدف کلی - هدف رفتاری و نتیجه مطلوب است. بنابراین اگر معلم نداند که چه چیزی را می خواهد آموزش دهد نخواهد توانست که کار ویه ای را انجام دهد.

(۲) فراهم کردن مجموعه ای از محرک ها و فعالیت ها: پس از تعیین موضوع و اهداف مدنظر در آموزش معلم بادی فعالیت هایی را تدارک ببیند تا کودک به کمک آنها به طور مناسب تحریک شود و سپس براساس آنها هدف اصلی میسر گردد.

(۳) تقسیم بندی مطالب یاد گرفتنی به فعالیت های کوچکتر: اسکینر تأکید می کند که نباید مطلب را به طور کلی به دانش آموزان عرضه کرد چرا که خرد کردن موضوعات می تواند به سادگی مسائل سخت و دشوار را به کودکان آموزش داد.

(۴) تشویق و تقویت کودک در زمان مناسب: اسکینر به نقش تقویت پاسخ ها بسیار اهمیت می دهد از دیدگاه ها و تشویق به موقع پاسخ های درست یادگیری را در کودک تقویت می کند.

دیدگاه اسکینر خیلی سریع مورد اقبال بسیاری از متخصصین تعلیم و تربیت قرار گرفت و در نتیجه در سال ۱۹۴۰ بسیاری از دانشگاه های آمریکا روشهای تربیت معلم خود را براساس الگوهای رفتاری تنظیم کردند و معلمین متخصص را برای کار با این الگو تربیت کردند. در روش آموزشی منطبق بر این الگو جایگاه هر چیز هر وسیله و هر ماده آموزشی از قبل مشخص است و محرک های مزاحم هم در کلاس وجود ندارد و در هر بخش فقط مواردی وجود دارد که برای کار آموزشی ضروریند و در هر اتاق و هر کلاسی فقط وسایل عکس، کتاب و مواردی نجانده شده ک بتواند یک رفتار آموزش مشخص را به

- وجود آورند و هیچ چیز خارج از چهارچوب مورد نظر در محیط وجود ندارد.
- از نظر رفتارگراها در فرآیند یاد دهی و یادگیری ۶ اصل بنیادی وجود دارد:
- ۱- شکل دهی: در واقع توجه ب رفتارهای مشابهی است که به عنوان رفتار مطلوب مورد نظر آموزش دهندگان است و باید به آن توجه داشت.
- ۲- ترتیب در رفتار: یک رفتار در واقع مجموعه ای از رفتارهاست و بنابراین لازم است که به کل رفتارهایی که می توانند به رفتارهای مشخص منجر شوند توجه کرد.
- ۳- مدل سازی: از نظر رفتارگراها تقلید نقش مهمی در روند آموزشی دارد و بنابراین در مدل سازی کودکان از طریق تقلید می توانند بسیاری از اصول اولیه آموزشی را یاد بگیرند.
- ۴- هدایت و رهبری: معلمان باید در جریان آموزش و در مواقعی که کودکان نمی توانند به اهداف در نظر گرفته شده دست یابند ممکن است دچار سرخوردگی شوند با راهنمایی های ساده آنها را هدایت کنند تا کودکان بتوانند گام های مورد نظر در آموزش را به درستی طی کنند.
- ۵- تکرار: رفتارگراها بر این باورند که تکرار می تواند موجب درکی بیشتر و ماندگاری مواردی باشند که کودکان در جریان آموزش می آموزند.
- ۶- تمایز گذاشتن و درک تفاوت ها: رفتارگراها معتقدند که تمایز گذاشتن میان محرک ها و موقعیت ها می تواند به ارتفاع قدرت انتخاب کودک کمک کرده و در نتیجه نسبت به هر محرک پاسخ مناسب صورت می گیرد.

کاربرد نظریه رفتارگرایی در آموزش و پرورش

- الف: از نظر برنامه درسی: به کارگیری این دیدگاه می توان برنامه های نظام درسی را نظامند کرد به ویژه که در امور تألیف کتاب های درسی و تهیه مواد آموزشی براساس هدف های رفتاری به سهولت می توان بیشترین محرک ها را از محیط طلب کرد.
- ب: از نظر آموزشی: در جریان تقویت تفاوت های فردی را باید در نظر گرفت و از فعالیت هایی که دانش آموزان جذاب هستند به منظور تقویت فعالیت هایی که کمتر مطلوب هستند استفاده کرد (اصل پریماک)

کاربرد نظریه رفتارگرایی در برنامه درسی و آموزشی ۵

با استفاده از اقتصاد ژتونی که از ژتون نمادین به جای تقویت های اولیه استفاده می شوند عملکرد ژتون ها مانند تقویت کننده های ثانویه برای بسیاری از رفتارهای اجتماعی و تحصیلی مطلوب است اصلاح رفتارهای دشوار به وسیله شکل دهی رفتار، زنجیره سازی، جریمه کردن، محروم کردن و قراردادهای مشروط رفتار صورت می گیرد.

ج: از نظر سنجش و ارزیابی: معلم می تواند براساس هدف های رفتاری آزمون های دقیق تهیه کند و دانش آموز بر همان اساس می تواند به درست یا اشتباه بودن پاسخ هایی که به سوال های آزمون می دهد از نقاط قوت و ضعف خود در یادگیری آگاه شود.

به طور خلاصه در رفتار گرایی تغییر مشهور در رفتار آشکار دانش آموز دلیل بر یادگیری است یادگیری بوسیله ایجاد زمینه و موقعیت مناسب حاصل خواهد شد یادگیری برای همه کس امکان پذیر است اگر چه میزان یادگیری در افراد متفاوت است اما می توان این تفاوت ها را با برنامه ریزی صحیح جبران کرد.

هدف ها:

- هدف اه باید به صورت رفتاری بیان شود یعنی بصورت عملکرد رفتاری قابل اندازه گیری
- هدف ها باید متناسب با توانایی دانش آموزان باشد.
- هدف ها باید متناسب با امکانات و فضای آموزشی باشد.
- هدف ها باید گام به گام طراحی شوند که در نهایت به هدف مورد نظر ختم شوند.
- هدف ها باید طوری تعیین شوند که روش های ارزشیابی را بهبود بخشند و آن را آسان کنند.
- هدف باید طوری تعیین شوند که دانش آموزان را از پیشرفت خود آگاه کنند.

فرآیندهای یادگیری:

- یادگیری آن چیزی است که از قبل برای دانش آموز تعیین شده است و دانش آموز در برخورد با محرکها آن را کسب می کند.
- یادگیری از طریق تقلید و سرمشق صورت می گیرد و بلافاصله رفتار مطلوب تقویت می-شود.

۶ پژوهش های علوم انسانی، سال پنجم، شماره ۲۹

- یادگیری شکل دادن رفتارهای ساده به رفتارهای تازه و پیچیده است.
- در یادگیری تقویت کننده ها نقش اساسی دارند.
- برنامه ها و تقویت ها باید متناسب با یادگیری لحاظ و اجرا شوند.

نقش یادگیرنده:

- برای رسیدن به هدف مورد نظر دست به تمرین می زند.
- انتظار دارد بعد از هر فعالیت بازخورد دریافت کند.
- در یادگیری گام به گام پیش می رود تا به درک مطلب برسد و در توالی گام ها براساس استعداد و توانایی خویش پیش می رود.

محیط یادگیری:

- محیط یادگیری دارای ساختی بسته و غیر منعطف است که بر رفتار دانش آموز از طریق دریافت تقویت اثر می گذارد.
- محیط باید بالقوه غنی از محرکها باشد تا دانش آموز متناسب با خود محرک هایی را که منجر به دریافت تقویت می شود را بیابد.
- محیط باید مجال کاوشگری را به دانش آموزان بدهد.
- محیط باید الگوهایی را در اختیار دانش آموزان قرار دهد.
- محیط طوری طراحی شود که در پایان به هدف مورد نظر دست یابد.

محتوا و سازماندهی آن:

- باید متناسب با محیط ها و فرهنگ ها و آداب و رسوم گوناگون ارائه شود.
- محتوا بصورت گام به گام و از ساده به دشوار و از جزئی به کلی سازماندهی می شود.
- باید با زندگی واقعی یادگیرنده نزدیک باشد.
- باید قابل یادگیری باشد.
- باید علاقه دانش آموز را در نظر بگیرد.

نقش معلم:

- دقیقاً مشخص کند چه انتظاری از شاگرد دارد.

کاربرد نظریه رفتارگرایی در برنامه درسی و آموزشی ۷

- باید بداند که چه عواملی باعث تقویت دانش آموز می شود.
- هدف های درس خود را به صورت رفتاری بیان کند.
- به تفاوت های فردی دانش آموز توجه کند.
- برای ایجاد انگیزه، از کلمات مناسب استفاده کند.
- علت هر رفتار را در دانش آموز کشف کند.

روش های آموزشی و تدریس:

- آموزش برنامه ای (PI)
- آموزش خصوصی
- روش ایفای نقش
- آموزش انفرادی تجویز شده (IPI)
- آموزش انفرادی ICI
- آموزش بوسیله رایانه CAT

ارزشیابی:

- ارزشیابی تشخیصی: برای بررسی علت مشکلات دانش آموزان
- ارزشیابی ورودی: در ابتدای تدریس برای بررسی میزان اطلاعات دانش آموزان
- ارزشیابی تکوینی: در حین تدریس
- ارزشیابی تراکمی: در پایان تدریس برای ارزیابی اطلاعات دانش آموزان به کار می رود.

منابع و مأخذ

- ۱- بیابانگرد، اسماعیل (۱۳۸۶) روانشناسی پرورشی، روانشناسی یادگیری و آموزش نشر ویرایش تهران.
- ۲- سیف، علی اکبر (۱۳۸۰) روانشناسی پرورشی انتشارات آگاه تهران.
- ۳- شولتز، دوان پی-شولتز، الن سیدنی (۱۹۹۶) تاریخ روانشناسی تهران نوین، ترجمه علی اکبر سیف ویرایش ششم انتشارات دوران تهران.
- ۴- تایلر، رالف (۱۳۹۰) اصول اساسی برنامه ریزی تحصیلی ترجمه علی تقی پور ظهیر انتشارات آگاه تهران.
- ۵- کلاور، جان ای-برونینگ، راجر (۱۳۸۶) روانشناسی تربیتی اصول و کاربرد آن ترجمه علی نقی خرازی نشر مرکز دانشگاهی ایران تهران.
- ۶- ملکی، حسن (۱۳۹۰) برنامه درسی راه نمای عمل نشر پیام اندیشه تهران.
- ۷- متیو اچ-المون/هرگنهان، بی آ (۱۳۹۱) مقدمه ای بر نظریه های یادگیری ترجمه علی اکبر سیف نشر دوران تهران.
- ۸- میلر، جی پی (۱۳۸۹) نظریه برنامه ریزی ترجمه دکتر محمود مهر محمدی چاپ هفتم نشر سمت تهران.